Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1

2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 788 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktaranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati 10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Yashil iqtisodiyotga oʻtishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati 16
Gulnora Abdurahmonova

Oʻzbekistonda "yashil" iqtisodiyotga oʻtish muammolari va uni bartaraf etish yoʻllari 22
S. R. Topildiyev

Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi 28
Muratova Shohista Nimatullayevna

Green Economy in Tourism in Uzbekistan 32
Alieva Makhbuba Toychievna

Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты" 36
Голышева Елена Вячеславовна

Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yoʻnalishlari 42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloyevich

Toʻqimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari 47
A.Yu. Mardanov

Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari 52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon oʻgʻli

Oʻzbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish 57
Abdullayev Elyorbek Odiljon oʻgʻli

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining oʻrni 62
Akbarov Akmalxon Akrom oʻgʻli

Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash koʻrsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlari 66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich

Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari 70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xoʻjaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va oʻziga xos xususiyatlari 74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich

Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati 78
Butanova Dilnoza Rustamovna

Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri 83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna

Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qoʻllanilishi 95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon oʻgʻli

Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning oʻrni 101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi

Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari 104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich

Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari 110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich

Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi 113
Mahamatova Maftuna

Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik koʻrsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari 119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o‘rta biznesni moliyalashtirish usullari 124
Said Po‘latov Maxamedovich

Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry 128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o‘g‘li

Dorivor o‘simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o‘rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar 135
To‘xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi

O‘zbekistonga turistlar tashrifini ko‘paytirishda raqamli texnologiyalarning o‘rni 142
Toshmurod Kulmanov

Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari 147
Tursunova Dilnavo Islomovna

Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to‘ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish 150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi

Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo‘llari 159
Allayor Norboyev Ismoilovich

Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish 162
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari 168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich

Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig‘ining ahamiyatini oshirish 174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich

Xizmat ko‘rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog‘liq tushunchalarining nazariy masalalari 179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov

Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Aglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida 185
Raximbayev Akmal Azatboyevich

Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari 190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

Globallashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish 195
Salimov Dilshodbek Davronovich

To‘qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi 199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich

Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo‘llari 203
Nilufar Umarova

O‘zbekistonda transport xizmatlari ko‘rsatilishi tahlili 207
Xasanov Sarvar Ulug‘bek o‘g‘li

Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o‘sishga ta’sirining tahlili 213
Yangiboyev Sirojiddin Jo‘ramurodovich

Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligiga a’zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo‘llash xususiyatlari 220
Meliyev Isroil Ismoilovich

Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar 227
Melikov Otabek Maxmadiminovich

Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o‘rni 232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich

Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar 237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna

Задачи предмета «русского языке» на современном этапе 243
Адилова Солияхон

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati 247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li

Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari....................252
Gapparov Azim Qayumovich

O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri....................258
Isayev Atabek Djurabayevich

Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market....................266
Jurabek Sobirov

Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili....................270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich

Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli 276
Mamadiyorova Dilorom Ravshon qizi

Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili 280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna

Improving Internal Control System 287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li

Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMlar veb-saytlari samaradorligini oshirish....................291
Musayev Bekjon Shukurillayevich

Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish 298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari....................302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li

Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari....................306
N. B. Yahyoxonov

Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining
samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili....................311
Nazarova Muslima Nazarovna

Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlari....................317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich

Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari....................322
Olimova Nodira Xamrakulovna

O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar 329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li

O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari....................333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li

Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi 338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li

Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari....................341
Raxmanov Mexridin Sindarovich

Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati....................345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish....................350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li

Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar....................355
Samandarova Gulxayo Abdukarim qizi

Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari 359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li

To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida
davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati 363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna

Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiytlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi 367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане 373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich

Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts 379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich

Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar 384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich

Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari 391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish 396
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari 402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna

O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari 405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi

Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров 408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна

Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 412
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li

Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari 416
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich

Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан 420
Адашов Гайрат Рустамович

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi 424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане 432
Б. А. Хакимов

Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции 438
Бабаева Гузаль Яшиновна

"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgani imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida 444
Davlayev G'olib Ashurovich

Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili 447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich

Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri 452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich

O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish 457
Jonuzokov M. K.

Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish 461
Ismailov Allayor Rashidovich

Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции 465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович

Iqtisodiyotni globallashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish 471
Kalandarova Nargiza Narimanovna

Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения 475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна

Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях 478
Киличев А. А.

Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish 485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане 490
Курпаяниди Константин Иванович

Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag‘laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish 497
Mahmudova Go‘zal Samadjon qizi

Muqimiy ijodiDA milliy uyg‘onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar 502
Muxlisa Muxitdinova

Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана 505
Наимов Шахрух

Определение специфических особенностей и факторов вляющие на процесс внедрения междурнародных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан 509
Хайдаров Зохир Шаривович , Каражанова Гулноза Топлиевна, Хайдари Фидои Зохир Зода

Inson kapitalida mujassam bo‘lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o‘rni va roli 514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova

Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма 521
Пулатова Сурайё Юлдашевна

Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе 525
Рахимова Гавхар Ойбековна

O‘zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli 530
Saidova Subhinigor Azizovna

Xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag‘allikni qisqartirishning innovatsion yo‘llari 535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o‘g‘li

Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o‘ziga xos xususiyatlari 541
Umirov Xurshid Islomovich

Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari 545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna

“Авеста” – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии 549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович

Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия 555
Хамдамов С. Ф.

Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish 562
Xasanova Nafisa Shavkatovna

Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish 566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi

Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar 572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o‘ziga xos iqtisodiy xususiyatlari 578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o‘g‘li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich

Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o‘rni 583
Toyirova Amina Baxtisher qizi

Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag‘batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili 588
Haydarov Humoyun Begmurod o‘g‘li

Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar 592
K. Q. Tajibayev

Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике 599
Камолова Феруза Кахрамоновна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo‘llari 603
Mirzayeva Lola Shavkatovna

Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o‘rni 607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi 612
Ruzmetova Gulira’no Atabekovna

Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari 620
Salixov Sherzod Abduxakimovich

Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish 625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna

Budjetdan tashqari mablag‘lar hisobi va nazoratini takomillashtirish 628
Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich

Xizmat ko‘rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi 635
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li

Xizmat ko‘rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko‘rsatkichlari 640
Muhammadamin Erdon o‘gli Erdonov

Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста 644
Насиров Дилшод Фархадович

Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана 654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович

Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir 659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o‘g‘li

Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo‘nalishlari 664
Razzakov Jasur Xamraboyevich

Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan 670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi

Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish 677
Meliqulov Abduhalil Norinovich

O‘zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo‘nalishlari 683
Ortiqov Avazbek Bahrom o‘g‘li

Rene Dekart va Blez Paskal ta’limotlarida ratsional g‘oyalar komparativistikasi 689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna

Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari 694
Samijonov Musobek G‘ayratjon o‘g‘li

The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan’s Efforts to Join It 699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara

Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar 705
Abduqaxorov Ulug‘bek Abdug‘aniyevich

Yangi O‘zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo‘nalishlari 709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich

Mahalliy soliqlar va yig‘imlarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari 713
Tuychiyev Kamoliddin

Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg‘or tajribalari va ulardan foydalanish yo‘llari 717
Yadgarov Nodir Ravshanovich

Organik qishloq xo‘jaligiga o‘tish bosqichlarining tashkiliy jihatlari va iqtisodiy asoslari 723
Amirqulov Shuxrat Olimovich

Davlat xaridlari jarayonida e’tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari 727
G‘ofurov Temur Baxrom o‘g‘li

O‘zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari 730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o‘g‘li

Iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari 733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva

Sug‘urta faoliyatini takomillashtirishda anderrayting xizmatining o‘rni 737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

O‘zbekistonda eksportni sug‘urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo‘nalishlari 741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich

Kambag‘allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo‘naltirish 745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich

Yoqilg‘i-energetika korxonalarning moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari 749
Xusanov Qaxramon Nishonovich

Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике 753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна

Эффективность программ соответствия в различных компаниях 757
Ахмедов Бехзод Ахмедович

Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте 762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович

Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles 767
Esanova Shohida Utkirovna

Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg‘or xorij tajribalari 774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich

Paxta-to‘qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish 781
Toshpo‘latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o‘g‘li

PROGRESS ПРОГРЕСС TARAQQIYOT

TELEKOMMUNIKATSIYA KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Xusanov Ulugbek Nishanovich
PhD, TDIU, mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizda telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish va uning samaradorligini oshirish tahlili hamda rivojlantirish istiqbollarini takomillashtirish haqida so‘z boradi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishni rivojlantirish istiqbollaridagi mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha muallif yondashuvlari va takliflari keltirilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, iqtisodiyot, telekommunikatsiya, raqamli iqtisodiyot, telekommunikatsiya korxonalari, axborot tizimlari.

Abstract: This article will focus on the analysis of the use and improvement of the effectiveness of digital technologies in improving the efficiency of telecommunications enterprises in our country, as well as improving development prospects. The existing problems and prospects for the development of the use of digital technologies in improving the efficiency of telecommunications enterprises of the Republic of Uzbekistan, as well as author’s approaches and proposals to overcome them, are also presented.

Key words: digital economy, digital technologies, economics, telecommunications, digital economy, telecommunications enterprises, information systems.

Аннотация: В данной статье речь пойдет об анализе использования и повышения эффективности цифровых технологий в повышении эффективности деятельности телекоммуникационных предприятий в нашей стране, а также о совершенствовании перспектив развития. Также представлены существующие проблемы перспектив развития использования цифровых технологий в повышении эффективности деятельности телекоммуникационных предприятий Республики Узбекистан, а также авторские подходы и предложения по их преодолению.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровые технологии, экономика, телекоммуникации, цифровая экономика, телекоммуникационные предприятия, информационные системы.

KIRISH

Jahonda telekommunikatsiya tarmoqlarini kengaytirish va uning yangi turlarini yaratish uchun innovatsion yechimlarni topishga qaratilgan ilmiy izlanishlarga e’tibor qaratilmoqda. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi global innovatsiyalarni keng joriy etish asosida ko‘pgina davlatlar iqtisodiy o‘sishini ta’minlashning asosiy yo‘nalishlaridan biriga aylanib ulgurdi. Milliy iqtisodiyotning ushbu sohasi ko‘pgina davlatlarda endigina shakllanmoqda, lekin, rivojlangan davlatlarda esa u iqtisodiy o‘sishning allaqachon lokomotivi bo‘lib xizmat qilmoqda. AKT mehnat unumdorligini yuksaltirish va boshqa barcha resurslardan optimal foydalanishning asosiy omili bo‘lib, zamonaviy iqtisodiyotda ahamiyatli resurslarga aylanmoqda. Dunyoda AKT mahsulotlarini ommaviy ishlab chiqarish bilan asosan Malayziya, Singapur, Koreya Respublikasi, Xitoy kabi industrial davlatlar shug‘ullanayotgan bo‘lsa, ularning iste’molchilari sifatida esa rivojlanayotgan mamlakatlar hisoblanmoqda. Jahon tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, AKTning samaradorlik indeksi bozor muhiti, uni tartibga solish muhiti, infratuzilma, aholi tayyorgarligi, biznesning tayyorgarligi, AKTdan aholining, biznes vakillarining va davlatning foydalanish darajalari bilan bog‘liq muammolar bo‘yicha ilmiy tadqiqot olib borilmoqda.

Xususan, O‘zbekiston Respublikasi telekommunikatsiya tizimida “O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi” faoliyat ko‘rsatib, uning tarkibida 20 dan ortiq yirik subyektlar faoliyat ko‘rsatadi. Ularning aksariyat davlat unitar korxonasi shaklida tashkil etilgan bo‘lib, ular davlat mulki hisoblanadi. Mazkur korxonalar

Vazirlar Mahkamasining 2000-yil 22-noyabrdagi 458-son qarori bilan tasdiqlangan “Telekommunikatsiyalar sohasidagi faoliyatni litsenziyalash to‘g‘risida”gi nizomga muvofiq faoliyat ko‘rsatadi.

Korxonaning axborot infratuzilmasini optimallashtirish tarmoq infratuzilmasi, serverlar va ma’lumotlar omborlarini, shuningdek, xavfsizlik va ma’lumotlarni zaxiralash tizimlarini optimallashtirishni o‘z ichiga oladi. Bu tizimning ishonchliligi va mavjudligini oshirishga, shuningdek, resurslardan foydalanishni optimallashtirishga imkon beradi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR TAHLILI

Yuqorida keltirilgan ma’lumotlarga asoslangan holda, mamlakatimizda telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning o‘rni beqiyos bo‘lib, turli manbalarda telekommunikatsiya korxonalari tizimiga har xil ta’riflar keltirilgan.

Xususan, D.N.Lavrovning fikricha “Axborot xizmatining axborot ekanligini aniqlash mumkin bo‘lgan xususiyatlardan biri bu Interaktivlikning yo‘qligi yoki mavjudligi. Agar ikkala abonent ham Real vaqt rejimida xizmat ko‘rsatishda samarali bo‘lsa, xizmat interaktiv deb nomlanadi. Telefonda gaplashish ham interaktiv xizmatdir. Faqat tarmoq orqali uzatiladigan ma’lumotlarni oladigan abonent interaktiv xizmat emas. Bunday xizmatlar: radio va televideniye xizmatlari, shuningdek, ushbu turdagi xizmatlar turli xil veb-saytlar tomonidan taqdim etiladi. Bu erda foydalanuvchi so‘rovnoma savollariga javob berib, sayt tarkibini ko‘rishda faol ishtirok etishi mumkin, shuning uchun xizmat interaktiv yoki yo‘qligini aniqlash qiyin” [1].

A.N.Berlinga ko‘ra “Ishbilarmonlar va tadbirkorlar uchun mijozlarning o‘zgaruvchan ehtiyojlariga o‘z vaqtida javob bera olish juda muhim, buni telekommunikatsiya kompaniyalarini ochish tajribasi ko‘rsatadi. Bularning barchasi kompaniyada doimiy nazoratni o‘rnatish, biznes jarayonlarini takomillashtirish imkoniyatlari va ko‘rsatilayotgan xizmatlar sifati uchun zarurdir. Avtomatlashtirish har qanday telekommunikatsiya kompaniyasining asosiy afzalliklaridan biridir. Shu tufayli asosiy ko‘rsatkichlarni tahlil qilish va yig‘ish samaradorligi oshadi” [2].

M. M. Shakirov va S. V. Kiselyovlar ta’kidlaganidek, “mijozlarning ehtiyojlarini qondirish uchun xizmat ko‘rsatish zanjirining asosiy bo‘g‘inlari telekommunikatsiya xizmatlarini ishlab chiqaruvchi, sotuvchi va xizmatni mavjud bo‘lgan davrda qo‘llab-quvvatlaydigan xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotdir” [3].

Xizmat iste’molchisi qo‘shimcha ravishda konsalting, moliyaviy, marketing va sotuvchilar hamda boshqa tashkilotlar kabi turli xil atrof-muhit tuzilmalari bilan o‘zaro aloqada bo‘ladi. Shu bilan birga, xizmat ko‘rsatish jarayonida iste’molchilar va xizmatlar ishlab chiqaruvchilari eng ko‘p bo‘lishi mumkin, xizmat ko‘rsatuvchi tashkilot bilan tashkiliy, iqtisodiy, huquqiy, psixologik va boshqa jihatlardagi turli xil munosabatlar, keyinchalik xizmat ishlab chiqaruvchisi va xizmatning raqobatbardoshligiga ta’sir qiladi.

Bu shuni ko‘rsatadiki, xizmat ko‘rsatish faoliyati ma’lum bir xizmat turi sifatida telekommunikatsiya xizmatlari va shuning uchun ularni ishlab chiqaruvchi korxonalarning raqobatbardoshlik darajasini oshirishning ajralmas qismi va muhim omili hisoblanadi.

Klassik iqtisodiy nazariyada tovarlar va xizmatlarning xususiyatlarini tasniflashning kamida uch turi mavjud. F. Kotlerning tasnifiga ko‘ra, mahsulot iste’molchi tomonidan uch o‘lchovda qabul qilinadi va quyidagi xususiyatlar guruhlariga ega:

- dizayn bo‘yicha mahsulot – ishlab chiqish va ishlab chiqarish jarayonida o‘rnatilgan mahsulot yoki xizmatning o‘ziga xos funksional xususiyatlari to‘plami (smartfonning texnik xususiyatlari, Internetga kirish parametrlari);
- haqiqiy dizayndagi mahsulot-ma’lum bir dizayn, ishlab chiqarish materiallari, ergonomika;
- xizmat, yetkazib berish, kafolatlarni o‘z ichiga olgan kengaytirilgan mahsulot.

J. Lamben tasnifida ko‘rsatilgan xususiyatlar, o‘z navbatida, quyidagicha belgilanadi:

- umumiy (funksional yordam dasturi);
- periferik (xizmat yoki mahsulotning asosiy funksiyasi bilan bog‘liq: samaradorlik, xizmat ko‘rsatish qobiliyati, qulaylik va boshqalar);
- qo‘shilgan (asosiy funksiya bilan bog‘liq emas, balki iste’molchilarni qondirish imkoniyatlarini kengaytirish: yangisini sotib olayotganda ishlatilgan mahsulot narxini hisobga olish va boshqalar) [5].

P. Dikson iste’molchilar uchun mahsulot xususiyatlarini quyidagi o‘lchamlarda ko‘rib chiqadi:

- asosiy sifatlar (barcha raqobatchi mahsulotlarda mavjud bo‘lgan funksional xususiyatlar to‘plami);
- qo‘shilgan sifatlar (raqobatdosh tovarlar sifatidan yuqori bo‘lgan tovarlar xususiyatlarining xususiyatlari) [6].

Telekommunikatsiya xizmatlarining mohiyatini ko'rib chiqqan holda yana bir iqtisodchi olim, N. V. Rebrikovaning ta'rifini keltiramiz: "telekommunikatsiya xizmatlari deganda - kompaniyaning texnik vositalar (telefon, telegraf, radio va boshqalar) yordamida belgilar, signallar, chizmalar, tovushlar va ma'lumotlarni uzatish yoki qabul qilish bo'yicha iste'molchilarga o'zaro manfaatli shartlarda faoliyatning yakuniy mahsuloti tushuniladi" [7].

Yuqorida keltirilgan fikrlarga asoslangan holda, raqamli texnologiyalarni rivojlantirish aksariyat mamlakatlar uchun ustuvor yo'nalishlardan biridir. Qoida tariqasida, ular "raqamli rivojlanish kun tartibi" ni amalga oshirishning uzoq davri va ustuvor yo'nalishlarning uzluksizligi bilan ajralib turadi - asosiy axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini qurishdan tortib, ushbu sohada kelishilgan siyosatni shakllantirishgacha va keng tarqalgan raqamli texnologiyalarni joriy etishni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy abstraktsiyalash, guruhlash, qiyoslash, retrospektiv va istiqbolli, empirik tahlil va boshqa uslublardan foydalanildi. Maqolada qiyosiy taqqoslash usulida jahon amaliyotida va taraqqiy etgan telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning tashkiliy-huquqiy asoslarini mamlakatimizdagi mavjud asoslar bilan taqqoslab, tegishli xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda telekommunikatsiya vositalarining rivojlanishi asosida aloqa tizimlari o'zgarib, integrallashgan bir qator tizimlar va ularning yangi turlari tarmoqga kirib keldi. Hozirgi kunda magistral, regional transport tarmoqlari 100 foiz raqamlashtirildi va umumiy telekommunikatsiya tarmoqlarining raqamlashtirish ko'rsatkichi 80 foizdan oshdi. Zamonaviy pog'onadagi rivojlanishda, kompyuterlashtirish nafaqat ekspluatatsiya nazorat apparaturalarini, telenazorat va boshqarishni, dispetcher punktlaridagi nazorat va tarmoqlarni boshqarish qurilmalarida mikroprotsessorlar texnikasi-vositalarini dasturlash, texnik kompleksini keng miqyosda qo'llashni, bundan tashqari avtomatlashtirish va axborotlarni uzatish, ulanish jarayonida ularni qayta ishlashni asosiy funksiyalarini takomillashtirish, texnik ekspluatatsiya konsepsiyasini va telekommunikatsiya tizimlarini va tarmoqlarini boshqarishni, yangi sifatli darajaga olib chiqish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslab berish muhim ahamiyat kasb etadi. Telekommunikatsiya tarmoqlarini rivojlantirishda telekommunikatsiya vositalarini takomillashtirishni uchta yo'nalishi bir-biri bilan uzviy ravishda bog'langan. Yangi aloqa texnikasi - bu yuqori tezlikka ega bo'lgan, optik kabelda ishlaydigan, yuqori sathli dasturiy ta'minotga asoslangan raqamli uzatish tizimlari sohasidagi amalda yuzaga kelayotgan muammolarni chuqur tahlil qilish hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi. Shuning bilan birga orttirilgan tajriba hamda xalqaro amaliyot kompleks va o'zaro bir-birini to'ldiruvchi yaxlit tizimni shakllantirish yuzasidan tadqiqot ishlarini amalga oshirish zaruriyatini ko'rsatib beradi.

Iqtisodiyot tarmoqlarida chuqur tarkibiy o'zgartirishlarni amalga oshirish, tovarlar va xizmatlarning sifatli bozorini shakllantirgan holda raqobatbardosh bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonini jadallashtirish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirish va mustahkamlash, davlat aktivlarini boshqarishda bozor tamoyillarini joriy etish mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining yangi bosqichida muhim ahamiyat kasb etadi.

Strategik rivojlanish hujjatlari, yangi qonunchilik va boshqa me'yoriy hujjatlar rejalashtirilgan o'zgarishlar uchun asosiy g'oyasi bo'lishi lozim bo'lib, ularning bir qismi qabul qilingan, me'yoriy hujjatlarning boshqa qismini isloh qilish, shuningdek, yangi qonunlar qabul qilish ko'zda tutilgan bo'lib O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-yanvardagi "Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida" gi PF-5614-sonli Farmoni asosida respublikamizda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, valyuta bozorini erkinlashtirish, yuqori likvidli tovarlarni sotishning bozor usullarini joriy etish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish bo'yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar aholining keng qatlamlarini tadbirkorlik faoliyatiga faol jalb qilish uchun qulay shartsharoitlar yaratdi hamda iqtisodiy islohotlarni izchil davom ettirish uchun mustahkam zamin yaratdi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, "Elektron hukumat" tizimining joriy etilishini ta'minlash, aholi, biznes va davlat o'rtasida samarali o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yish. Iqtisodiyotni erkinlashtirish va rivojlantirish, ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha tub islohotlarni amalga oshirishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son farmonida mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining barqaror, ijobiy o'sishini ta'minlash belgilab berilgan.

1-jadval: Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari[1]

№	Yo'nalishlar	№	Yo'nalishlar
1.	Sanoat korxonalarida zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy qilish dasturlarini ushbu korxonalarni texnologik qayta jihozlash dasturlari bilan uyg'unlashtirish	10.	Korxona ta'minotining barcha bosqichlarini avtomatlashtirish va boshqarishni ta'minlash, shuningdek, bu orqali logistika va xarid xarajatlarini qisqartirish
2.	Zamonaviy axborot tizimlari va dasturiy mahsulotlarni joriy etish hisobiga mahsulotlar va xizmatlar sifatini yaxshilash, ularning tannarxini, ishlab chiqarishdagi to'xtalishlarni kamaytirish, moliyaviy-iqtisodiy faoliyatning shaffofligini oshirish	11.	Innovatsion avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va dasturiy mahsulotlarni joriy etish bo'yicha normativ-huquqiy bazani takomillashtirish
3.	Ishchi joylarni bosqichma-bosqich avtomatlashtirish hamda ishlab chiqarish jarayonlarini robotlashtirish, shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish	12.	Savdo hajmini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash maqsadida buyurtmachilar (mijozlar) bilan o'zaro munosabat mexanizmlarini takomillashtirish
4.	Boshqaruv ma'lumotlarini qabul qilishni qo'llab-quvvatlash tizimini, jumladan, real vaqt rejimida biznes-tahlil tizimini joriy qilish orqali takomillashtirish	13.	2025-yilda korxona resurslarini boshqarish tizimini (ERP) joriy qilgan yirik xo'jalik yurituvchi subyektlarning ulushini 90 foizga yetkazish
5.	Sanoat korxonalarida joriy etilayotgan ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish (ERP, MES, SCADA va boshqalar), robotlashtirish, "Buyumlar interneti", "sun'iy intellekt" kabi texnologiyalarning dasturiy mahsulot qismini 2027-yilga kelib, apparat qismini esa 2030-yilga kelib davlat-xususiy sheriklik asosida mahalliylashtirish	14.	Kommunal xizmatlar bo'yicha hisob-kitoblarni boshqarish uchun smart texnologiyalarni joriy qilish, intellektual servislarni joriy qilish va kommunal xizmatlarni tartibga solish uchun "aqlli uy" tajribasini joriy etish
6.	2022-yilda respublikaning barcha yirik shaharlarida jamoat transportlarida yo'l haqi to'lashning avtomatlashtirilgan tizimini joriy etish va naqd pulsiz to'lovlar ulushini 90 foizga yetkazish	15.	Har qanday yo'lovchi transportida chipta sotib olish uchun yagona platformani yaratish, korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar va xizmatlarni Internet jahon axborot tarmog'i orqali sotish bozorlarini kengaytirish
7.	Transport tizimini kompleks rivojlantirish uchun dasturiy modellashtirish tizimlaridan foydalanish mexanizmlarini amalga oshirish	16.	Sug'urta tizimini raqamlashtirish uchun davlat-xususiy sheriklik asosida raqamli sug'urtani amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish va joriy etish
8.	Logistika tizimini takomillashtirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish maqsadida raqamli logistika tizimiga bosqichma-bosqich o'tish	17.	Iqtisodiyotning real sektorlarida robotlashtirilgan sanoatni rivojlantirish va amalga oshirish
9.	Yirik sanoat korxonalari uchun robototexnika va muhandislik ixtisosliklarini tashkil etish	18.	Ishlab chiqarish korxonalarida addiktiv (qavatma-qavat qurish va sintez qilish texnologiyasi, 3D o'lchamda bosib chiqarish) texnologiyalarini keng joriy etish

Mamlakat makroiqtisodiy barqarorlikni saqlab turish, samarali fiskal siyosatni yuritish, soliqqa tortish tizimi va soliq ma'muriyatchiligini tubdan isloh qilish; asosiy resurslarni taqsimlashda bozor tamoyillarini keng joriy qilish asosida respublikaning raqobatbardosh bozor iqtisodiyotiga o'tishi jarayonlarini tezlashtirish; fuqarolarning ijtimoiy himoyasi va ularga davlat xizmatlarini ko'rsatish tizimini mustahkamlash, aholining ijtimoiy ko'makka muhtoj qatlamlarini himoya qilish hajmlari va turlarini ko'paytirish; davlat boshqaruvi tizimi samaradorligini yanada oshirish, xususiy sektorni rivojlantirish va tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash; tabiiy boyliklardan foydalanish samaradorligini oshirish, atrof-muhit muhofazasini ta'minlash, suv resurslarini boshqarishni takomillashtirish, irrigatsiya va melioratsiya tizimlarini modernizatsiya qilish bo'yicha raqamli iqtisodiyotni yo'lga qo'yish nazarda tutilgan.

Barchamizga ma'lumki, so'nggi yillarda mamlakatimizda televideniye to'liq ravishda raqamli texnologiyalardan foyalangan holda raqamli tarzda efirga uzatilmoqda. Bu borada Radioaloqa, radioeshittirish va televedienie markazi DUKning roli juda kattadir. Shu o'rinda raqamli radioeshittirish tushunchasiga alohida to'xtalib o'tsak. Raqamli radioeshittirish - "bu raqamli axborotlarni radioto'lqinlar orqali simsiz uzatish texnologiyasi bo'lib,

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PF-6079-son farmoni

analog radioeshittirish tizimlaridagi radiochastota spektridan samarali foydalanish yoki analog radioeshittirish chastota polosasida juda yuqori sifat standartlari xizmatlarini ko'rsatish imkonini beradi. Shuningdek, xarakteristikalarining yaxshilanganligi, tan narxi va iste'mol etiladigan quvvatningpastligi bilan ustunlikka ega hisoblanadi".

Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi (RRTM DUK) faoliyatning asosiy yo'nalishlari: yer usti va sun'iy yo'ldosh aloqasi tizimlaridan foydalangan holda teleradiodasturlarni tarqatish bo'yicha xizmatlar; O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasi va O'zbekiston Respublikasi tijorat studiyalarining teleradiodasturlarini, shuningdek xorijiy radiostansiyalarning radioeshittirish dasturlarini tarqatish (tarqatish) xizmatlari; Respublika aholisining o'sib borayotgan talabini qondirish uchun mavjud kabel televideniye tarmoqlarini rivojlantirish va yangi tarmoqlarni yaratish. Hozirgi vaqtda "O'zbekistonda raqamli televideniye joriy etish konsepsiyasi" ni amalga oshirish doirasida "RRTM" DUK O'zbekiston Respublikasida raqamli televizion eshittirishni bosqichma-bosqich amalga oshirmoqda.

Radioeshittirish va televideniye markazining maqsadi aholiga samarali va ishonchli aloqa, radio va televideniye xizmatlarini ko'rsatish, ularning axborot, ko'ngilochar va ta'lim olish imkoniyatini ta'minlashdan iborat. Markaz signal uzatish sifatini oshirish, qamrovni kengaytirish va barcha foydalanuvchilar uchun xizmatlardan foydalanish imkoniyatini oshirish bo'yicha ish olib boradi. Markaz bozor talablaridan oldinda turish va odamlarning ehtiyojlarini qondirish uchun aloqa, radio va televideniye sohasida ham yangi texnologiyalar va standartlarni ishlab chiqmoqda.

Radioeshittirish va televideniye markazi DUKning qonun hujjatlarida belgilangan tartibda o'z nomidan mulkiy va shaxsiy nomulkiy huquqlarni olishi va amalga oshirishi, majburiyatlar olishi, sudda da'vogar va javobgar bulishi mumkin. Shuningdek, vazirlik roziligi bilan qonun hujjatlariga muvofiq tijorat tashkilotlari, shuningdek ularda yuridik shaxslarning qatnashishiga yo'l qo'yiladigan notijorat tashkilotlar qatnashchisi (a'zosi) bo'lishi mumkin.

Izlanishlar jarayonida "Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" davlat unitar korxonasining moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari tahlil etilib, ular moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari asosida faoliyat samaradorligini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlar tahliliy amallarni bajarish orqali ularning moliyaviy holatiga baho beriladi.

1-jadval: "Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" DUKda faoliyat samaradorligini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlar tahlili[2]

№	Yillar	Moliyaviy mustaqillik koeffitsiyenti	To'lov qobiliyati koeffitsiyenti	Aktivlar rentabelligi	Xususiy kapital rentabelligi
1	2017-yil	0,276	2,362	-0,291	-0,622
2	2018-yil	-0,259	2,300	-0,009	-0,117
3	2019-yil	-0,463	0,722	0,001	-0,001
4	2020-yil	-0,386	2,439	0,001	-0,001
5	2021-yil	-0,069	4,991	0,002	-0,003
6	2021-yilda 2017-yilga nisbatan o'zgarishi	0,207	2,629	-0,289	-0,625

Quyidagi 1-jadval ma'lumotlari tahlilidan ko'rinadiki, telekommunikatsiya tizimi korxonalari faoliyati samaradorligini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasida turlicha o'zgarishlar sodir bo'lgan. Xususan, "Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" DUKda aktivlar rentabelligi -0,29 ga va xususiy kapital rentabelligi -063 ga teng bo'lgan. Shuningdek, "Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" DUKda to'lov qobiliyati +2,6 koeffitsiyenti punktga oshganligi ma'lum bo'ldi. Bundan ko'rinadiki, ushbu korxonada to'lov qobiliyati darajasi belgilangan me'yordan past ekanligi, moliyaviy mustaqillik darajasi tahlili o'tgan 2017-2021-yillarda tavsiya etilgan 0,15 koeffitsiyentdan past ekanligi ma'lum bo'ldi. Bu esa mazkur korxonada aktivlari tarkibida chetdan jalb etilgan kapital hissasi yuqori ekanligni ko'rsati, bu esa korxonaning moliyaviy qaramligini oshirib, to'lov qobiliyatini pasayishiga olib keladi. Shuningdek, 2017-2021-yillar mobaynida "Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" DUKning jami aktivlari va xususiy kapitali rentabelligi darajasi manfiy ko'rsatkich bilan chiqqanligi ma'lum bo'ldi. Bu esa uning mazkur hisobot yillarida moliyaviy natijasi zarar bilan chiqqanligidan dalolat beradi.

Korxonaning axborot infratuzilmasini optimallashtirish tarmoq infratuzilmasi, serverlar va ma'lumotlar omborlarini, shuningdek, xavfsizlik va ma'lumotlarni zaxiralash tizimlarini optimallashtirishni o'z ichiga oladi. Bu tizimning ishonchliligi va mavjudligini oshirishga, shuningdek resurslardan foydalanishni optimallashtirishga imkon beradi. Axborot texnologiyalarini joriy etish va korxonaning axborot infratuzilmasini optimallashtirish kom-

2 Muallif hisob-kitoblari ("Radioaloqa, radioeshittirish va televideniye markazi" DUK ma'lumotlari asosida).

pleks yondashuv va kasbiy bilimlarni talab qiladigan murakkab va ko'p qirrali jarayondir. Biroq, muvaffaqiyatli amalga oshirish korxona ishida sezilarli yaxshilanishlarga erishishga va uning bozorda raqobatbardoshligini oshirishga imkon beradi.

Telekommunikatsiya tizimidagi korxonalarning samaradorligi xizmat ko'rsatish sifati, tarmoqning mavjudligi, resurslardan foydalanish darajasi, mijozlarning qoniqish darajasi va moliyaviy ko'rsatkichlar kabi turli ko'rsatkichlar bilan belgilanadi. Telekommunikatsiya tizimidagi korxonalarning samaradorligini baholash uchun ma'lumotlarni tahlil qilish usullari, marketing va iqtisodiy modellar, shuningdek sifat va ishlashni boshqarish vositalari qo'llaniladi. Telekommunikatsiya sohasidagi korxonalarning samarali ishlashini ta'minlash uchun texnik innovatsiyalar va tartibga soluvchi talablarni ham hisobga olish muhimdir.

XULOSA

Axborot texnologiyalarini joriy etish va korxonaning axborot infratuzilmasini sozlashni optimallashtirish uchun, birinchi navbatda, iqtisodiy munosabatlar subyektlarining o'zlari: kompaniyalar, ularning mijozlari va yetkazib beruvchilar, davlat organlari va boshqalar o'rtasida elektron aloqa o'rnatish kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, biz axborot texnologiyalari rivojlanishining G'arb yo'lidan bormoqdamiz. Shuning uchun G'arb IT rivojlanishining barcha ijobiy va salbiy tomonlarini, ularning boy tajribasini, to'plangan nazariy bilimlarini hisobga olish juda muhimdir. Shu bilan birga, qulay makroiqtisodiy sharoitlarda bir necha yil ichida axborot texnologiyalarini rivojlantirish sohasida yutuqlarga erishilishini kutish mumkin va bu holda O'zbekiston kompaniyalari korporativ elektron biznesni faol rivojlantirish bosqichiga o'tadilar.

Zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish aniq marketing va xizmat ko'rsatish loyihalarini tayyorlash uchun zarur bo'lgan vaqtni qisqartirish, ularni amalga oshirishda samarasiz xarajatlarni kamaytirish, buxgalteriya hisobi, texnologik va boshqa turdagi hujjatlarni tayyorlashda xatolar ehtimolini bartaraf etish imkonini beradi, bu esa tijorat kompaniyasiga bevosita iqtisodiy samara beradi.Mamlakatning ko'plab yirik korxonalarida amalga oshiriladigan biznes jarayonlarini qisman avtomatlashtirishni o'zaro muvofiqlashtirish muammosini keltirib chiqaradi. O'zaro ishonchsizlik muhiti noqulay, ammo vaqt sinovidan o'tgan sherikni yo'qotish qo'rquvini keltirib chiqaradi. Bu yetkazib beruvchilar va xaridorlar doirasini kengaytirishga qaratilgan elektron tizimlarni joriy etish yo'lidagi yana bir to'siqdir.

Elektron biznes sohasi milliy axborot infratuzilmasini shakllantirish va rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Shu sababli, axborot va telekommunikatsiya texnologiyalarining xalqaro standartlariga asoslangan davlat standartlari to'plami shaklida infratuzilmaning me'yoriy-texnik bazasini ishlab chiqish va amalga oshirish mamlakatning jahon hamjamiyatiga qo'shilishi nuqtayi nazaridan juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Лавров Д.Н. Сети и системы телекоммуникаций: учебное пособие. – М.: Аспект Пресс, 2009 – 223 с.
2. Берлин А.Н. Телекоммуникационные сети и устройства. –М.: ИКФ "ЭКСМОС", –2011. –322 с.
3. Киселев С.В., Шакиров М.М. "Содержание, характеристика и классификация телекоммуникационных услуг как объекта исследования" [Текст]: Казанский национальный исследовательский технологический университет, статья в журнале - научная статья Год: 2013 Страницы: 311-316
4. Котлер Ф. Основы маркетинга. Краткий курс. М.: Издво Вильямс, 2007. –656 с.
5. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. –СПб:"Наука",1996.–589 с.
6. Диксон П.Р. Управление маркетингом: –М.: БИНОМ, 2007.–650 с.
7. Н.В. Ребрикова. Организационно-методическое обеспечение процесса выведения пакетного продукта на рынок телекоммуникационных услуг. [Текст]: –Москва, –2012.

TARAQQIYOT ПРОГРЕСС PROGRESS

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.